ប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរ ភាគរឿងព្រេងនិទាន

ប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរ

ភាគរឿងព្រេងនិទាន

រស់ ចន្ត្រាបុត្រ

បណ្ឌិតវិទ្យាសាស្ត្រនយោបាយ សាកលវិទ្យាល័យ បារីស៍ទី១០

អតីតសាស្ត្រាចារ្យ ទស្សនវិជ្ជា ភ្នំពេញ

****

ព្រះកេតុមាលា ឬ រឿងល្បើកអង្គរ

ថ្ងៃសុក្រ ទី3.សីហា 2012.ម៉ោង 21:32

ព្រះបាទសម្តេចប្រទេសរាជ ជាព្រះមហាក្សត្រខ្មែរទី៥ ចុងក្រោយបំផុតក្នុងព្រះរាជវង្សព្រះថោងនាងនាគ។ ក្នុងរាជព្រះ ថោងពួនាងនាគ ឬសម្តេចកុម៉ែរាជ មានក្សត្រទាំងអស់៥ព្រះអង្គ ដែលបានសោយរាជសម្បត្តិ បន្តបន្ទាប់គ្នារៀងមកចាប់តាំងតែពីព.ស ២៧៧ ត្រូវជាឆ្នាំ២៦៧ មុន គ.ស រហូតមកដល់ព.ស៥៤៣ ត្រូវជាឆ្នាំទី១មុនគ.ស។ រួមសេចក្តីមក ព្រះរាជវង្សព្រះថោងនាងនាគបានគ្រប់គ្រងទឹកដីខ្មែរអស់រយៈពេលប្រមាណជា ២៦៧ឆ្នាំ។

ព្រះរាជវង្សព្រះថោងនាងនាគត្រូវរលត់ផុតពូជ ដោយសាព្រះសម្តេចប្រទេសរាជ ស្តេចចុងក្រោយបង្អស់ និង អគ្គមហេសីសុវណ្ណមាលា គ្មានបុត្រាបុត្រីសំរាប់បន្តរាជ្យ។ ឯព្រះញាតិវង្សជិតឆ្ងាយ ដែលមានសមត្ថភាព បុណ្យបារមីវិញក៏គ្មាន។

ព្រះបាទទេវង្សអស្វារ្យ

កាលនោះ មានបុរសកសិករម្នាក់ឈ្មោះអ្នកវង្ស និង ភរិយាឈ្មោះទាវ តាំងទីលំនៅរស់នៅជិតរាំងហ្លួង នៅមហានគររាជធានីនៃកម្ពុជាធិបតី។ ប្ដីប្រពន្ធទាំងពីរនាក់ មានរិទ្ធិអនុភាពខ្លាំងពូកែអស្វារ្យណាស់។ ដៃអ្នកទាំងពីរ បើកាន់របស់របរអ្វីមួយហើយ របស់របរនោះ និងអាចក្លាយជាមាស ទៅជាប្រាក់ ឬទៅជាត្បូងពេជ្រចរណៃ។

ប្រជាពលរដ្ឋមួយចំនួនធំ ដែលបានឃើញជាក់ស្ដែងនិងភ្នែក មហិទ្ធិរិទ្ធិខ្លាំងពូកែអស្វារ្យរបស់អ្នកវង្ស និង នាងទាវ បានបាក់បបខ្លបខ្លាចគោរពស្ញប់ស្ញែង ហើយនាំគ្នាមូលមីកុះកររមកចំនុះចូលសុំជ្រោកកោនក្រោមម្លប់បារមី។

កាលនោះ ដោយស្រុកខ្មែរពុំទាន់មានព្រះមហាក្សត្របន្តរាជ្យ អំពីព្រះបាទប្រទេសរាជ នាម៉ឺនមន្ត្រីសេនាតូចធំទាំងអស់ក្នុងព្រះរាជអាណាចក្រ ដែលបានដឹងបានយល់ និងមានជំនឿថា អ្នកវង្ស-នាងទាវ ជាមនុស្សមានសមត្ថភាព មានបុណ្យបារមីខ្ពង់ខ្ពស់អស្វារ្យ បាននាំគ្នាមូលមតិរៀបចំពលសេនាជាក្បួន ធ្វើដំណើរហែបុស្សបុក ទៅសុំអញ្ជើញប្តីប្រពន្ធទាំងពីរនាក់ អោយមកសោយរាជសម្បត្តិ ដឹកនាំថែរក្សាការពារប្រទេសជាតិខ្មែរ។

ត្រង់វគ្គនេះ បើតាមសៀវភៅ "ប្រជុំរឿងព្រេងខ្មែរភាគទី៥" នៃពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត អ្នកវង្សនិងនាងទាវគ្មានបុណ្យបារមី ឬសមត្ថភាពអ្វីឡើយ។ អ្នកទាំងពីរនាក់ បានឡើងសោយរាជដោយសារបានបរិភោគសាច់មាន់ខ្មៅត្រង់ដើមទ្រូង និងភ្លៅតែប៉ុណ្ណោះ។ ការឡើងសោយរាជ្យសម្បត្តិនេះកើតឡើងដោយសារការផ្សងព្រេងលែងដំរីរកអ្នកមានបុណ្យ ដែលរៀបចំដោយក្រុមសេនាបតី។ ដំរីនោះបានទៅលុតជង្គង់ក្រាបនៅចំពោះមុខអ្នកវង្ស-នាងទាវ។ ដែលជាហេតុសំគាល់ថាជាអ្នកមានបុណ្យ។

ថ្ងៃ១កើត ខែពិសាខ ឆ្នាំរក ព.ស៥៩៩ត្រូវជាគ.ស១ វេលាម៉ោង៩ព្រឹក ដែលជាថ្ងៃនក្ខត្តរិក្សប្រជាជនខ្មែរ និង នាម៉ឺនមន្ត្រីសេនាបតីតូចធំគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ មកពីគ្រប់ទិសតំបន់បាននាំគ្នារៀបចំប្រារព្ធធ្វើពិធីអភិសេក អ្នកវង្ស-នាងទាវជាព្រះមហាក្សត្រីយានី នៃនគរខ្មែរ កាលនោះអ្នកវង្សមានអាយុ ៣១ឆ្នាំ។ បានឡើងសោយរាជ្យសម្បត្តិកាលណា កសិករវង្សមានព្រះនាមថា ព្រះបាទសម្តេចទេវង្សអស្វារ្យខត្តិយធិរាជ្យ ឯនាងទាវវិញ បានប្តូរព្រះនាមទៅជាសម្តេចព្រះទេវុត្តីអគ្គមហេសីស្រីទ្រង់លក្ខណ៍អត្តនារី។

ព្រះបាទទេវង្សអស្វារ្យ ជាព្រះមហាក្សត្រខ្មែរទី៦។ ព្រះអង្គបានគ្រប់គ្រងប្រទេសជាតិដោយសុខក្សេមក្សាន្ត នាំមកនូវក្តីចំរុងចំរើនបរិបូរណ៌ ត្រជាក់ត្រជុំគ្រប់បែបយ៉ាង។ ក្នុងរជ្ជកាលព្រះអង្គប្រទេសកម្ពុជាគ្មានសត្រូវ ហើយក៏មិនបានជួបប្រទះនិងសង្គ្រាមដែរ។

ដើមកំណើតព្រះកេតុមាលា

ព្រះអង្គគ្មានបុត្រាបុត្រីទេ ក៏ប៉ុន្តែ តាមពង្សាវតារក្រុងកម្ពុជា របស់វត្តទឹកវិល ស្រុកស្អាងខេត្តកណ្តាល ព្រះបាទទេវង្សអស្វារ្យមានបុត្រីមួយអង្គព្រះនាមសុធារត្តី។ ដោយយល់ឃើញគ្មានបុត្រសំរាប់ស្នងរាជ្យបន្ត ព្រះអគ្គមហេសីទ្រង់សុបិនឃើញព្រះឥន្ទ្រាធិរាជយាងចុះមកស្ទាបពោះព្រះនាង ហើយបានប្រទានកំរងពេជ្រចរណៃ ជះចែងចាំងពន្លឺភ្លឺផ្លេកផ្លុះថ្លាមានប្រាំពីរពណ៌។ ព្រះនាងបានទូលថ្វាយព្រះរាជា អំពីសុបិននោះតាមដំណើរ។ ក្រោយបានសន្តាប់សុបិន ព្រះបាទទេវង្សអស្វារ្យ កោះហៅហោរាឲ្យទស្សន៍ទាយ។ ហោរាបានទូលថ្វាយថា ព្រះអគ្គមហេសីនិងទ្រង់មានគភ៌ មានបុត្រមួយព្រះអង្គ មានរិទ្ធិអំណាច តេជៈបារមីខ្លាំងពូកែឈ្នះអស់មារសត្រូវគ្រប់ទិសទី។ បន្ទាប់មកព្រះនាងក៏មានគភ៌មែន។ គ្រប់ខែថ្ងៃកាលណា ព្រះអគ្គមហេសីប្រសូតបានបុត្រមួយអង្គក្នុងឆ្នាំចរព.ស ៦០៦ ត្រូវជាគ.ស៦២។ ព្រះរាជបុត្រនោះមានរូបឆោមលោមពណ៌ល្អស្អាតណាស់ ព្រះមាតាបិតាបានដាក់ព្រះនាមអោយថា "ព្រះកេតុមាលា" ដើម្បីរំលឹកអោយសំទៅតាមសុបិ។

កាលនោះព្រះកេតុមាលាព្រះជនបាន៦វស្សា ព្រះឥន្ទ្រាធិរាជដែលជាឪពុកដើម ដោយសារនឹកស្រនោះកូនខ្លាំងពេក បានបញ្ជាអោយទេវបុត្រព្រះនាមមាតុលី រៀបចំរាជរថពេជ្រយន្តធ្វើដំណើរចុះទៅស្ថានមនុស្សលោក ទៅទទួលយាងយកព្រះរាជបុត្រមកលេងកំសាន្តនៅស្ថានត្រៃត្រឹង្ស។ ពីព្រោះអតីតជាតិ ព្រះកេតុមាលាត្រូវជាកូនរបស់ព្រះឥន្ទ្រ ព្រះកេតុមាលាបាន

ទទួលបញ្ជា និងបេសកកម្មឪពុក មកចាប់ជាតិជាមនុស្សលោក នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដើម្បីជួយការពារថែរក្សា ព្រះពុទ្ធសាសនា និងស្រុកខ្មែរអោយបានជួបតែសេចក្តីសុខសន្តិភាពក្សេមក្សាន្តប្រកបទៅដោយជោគជ័យ សេរីមង្គល សំបូរណ៌សប្បាយចំរុងចំរើនជានិច្ចនិរន្ត។

ពេលព្រលប់យប់រាត្រី ឈានជើងមកដល់កាលណា ទេវបុត្រព្រះមាតុលី ក៏បរព្រះរាជរថចុះមកលើផែនពសុធា អនុវត្តទៅតាមព្រះឥន្ទ្រាធិរាជ។ ព្រឹកព្រហាមស្រាងៗ ដោយដឹងថាបាត់ព្រះរាជបុត្រ ក្សត្រាក្សត្រីទាំងពីរអង្គកើតទុក្ខសោកសង្រេង ភ័យព្រួយបារម្ភឥតឧបមា ព្រះមហាក្សត្របានកោះហៅក្រុមហោរាសាស្ត្រ បុរោហិតអោយមកប្រជុំជំនុំគិតគូរពិចារណា ទស្សន៍ទាយមើលអស់គ្រប់ជើងលេខ ដើម្បីអោយបានដឹងអំពីហេតុផលការពិត ហោរាបានទស្សន៍ទាយទូលព្រះរាជាថា មនុស្សម្នាទាំងអស់ ក្នុងព្រះមហានគរ ត្រូវតែសមាទានកាន់សីលធមិតាមក្រិត្យក្រមវិន័យព្រះពុទ្ធឱវាទចំនួនប្រាំពីថ្ងៃ ពេលនោះគេនឹងរកឃើញព្រះកេតុមាលាជាមិនខាន។

ចំណែកព្រះឥន្ទ្រាធិរាជវិញ កាលបើបានជួបព្រះរាជបុត្រ បានខំបង្ហាត់បង្រៀនកូនអោយចេះចងចាំដឹងលឺ យល់នូវអស់គ្រប់ចំណេះវិជ្ជា សិល្បសាស្ត្រ និងពាក្យប្រៀនប្រដៅអប់រំ ច្បាប់វិន័យទសពិធរាជធមិ ក្នុងការគ្រប់គ្រងដឹកនាំប្រទេសជាតិ ក្នុងឋានៈជាព្រះមហាក្សត្រ ព្រះឥន្ទ្របានយកព្រះកេតុមាលា ទៅឧទ្យានព្រះអង្គផ្ទាល់ អោយមុជទឹកក្នុងអាងអប់ផ្កា ក្នុងមួយថ្ងៃប្រាំពីរដង ក្នុងរយៈពេលប្រាំពីរថ្ងៃ ឱកាសនោះទេវតាព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ ត្រូវបានព្រះឥន្ទ្រាធិរាជ យាងអោយមកសូត្រវេទមន្ត ចំរើនព្រះជន្មព្រះកេតុមាលា អោយអាយុវែងច្រើនរយវស្សា មិនតែប៉ុណ្ណោះព្រះកេតុមាលាបានដើរកំសាន្ត ទៅស្ថានត្រៃត្រឹង្សមើលអស់វាំងប្រាសាទគ្រប់ផុនគ្រប់ធី រហូតទៅដល់ក្រោលគោសួគ៌ទៀត។

ប្រាំពីរថ្ងៃក្រោយមក ដោយសារកំលាំងអំណាចធមិ និង ឧបោសុទ្ធសីលរបស់ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទូទាំងប្រទេស ព្រះឥន្ទ្រាធិរាជក៏បញ្ជាអោយទេវបុត្រមាតុលី ដង្ហែនាំព្រះកេតុមាលាចុះទៅស្ថានកណ្តាល ដាក់ក្នុងព្រះបរមរាជវាំងព្រះមហានគរវិញ។ ព្រះបាទទេវង្សអស្វារ្យ និងព្រះអគ្គមហេសី ទ្រង់សប្បាយរីករាយក្នុងព្រះហរិទ័យឥតឧបមា ក្រោយដែលបានជួបមុខ រកឃើញព្រះរាជបុត្រ។

ព្រះពិស្ណុការ

ក្នុងខណៈជាមួយគ្នានោះដែរ ព្រះឥន្ទ្រាធិរាជបានចាត់ចែង បញ្ជាអោយវិស្សុកម្មទេវបុត្រ ឬព្រះពិស្ណុការ និងទេវបុត្រចំនួនប្រមាណ ៥០០ អង្គទៀត ចុះមកចាប់ជាតិមានកំណើតជាមនុស្សលោកលើកទឹកដីខ្មែរ ដើម្បីធំដឹងក្តីឡើងកាលណា ត្រូវតែនាំគ្នារៀបចំកសាងប្រាង្គប្រសាទថ្វាយព្រះកេតុមាលា។

ចាប់ជាតិកើតជាមនុស្សកាលណា ព្រះវិស្សុកម្មទេវបុត្រ មានឈ្មោះថៅចិត្តកុមារ ព្រះអង្គមានប្រាជ្ញាភ្លឺមោះមុត ចេះចងចាំគ្រប់តំរិះវិជ្ជាទាំងអស់គ្មានភ្លេចភ្លាត់ភាន់ច្រលំឡើយ។ អាយុបាន៨ឆ្នាំ ព្រះវិស្សុកម្មទេវបុត្រ ឬ ព្រះពិស្ណុការ ឬថៅចិត្តកុមារបានសុំខ្លួនចូលទៅបំរើព្រះមហាក្សត្រព្រះបាទទេវង្សអស្វារ្យ។ ដោយយល់ឃើញថា ថៅចិត្តកុមារជាក្មេងម្នាក់មានចំណេះវិជ្ជាខ្ពង់ខ្ពស់ មានប្រាជ្ញាវាងវៃ ឆ្លៀវឆ្លាតពូកែអស្វារ្យ ព្រះអង្គក៏ចាត់ចែងតាំងជាមេជាងប្រចាំក្នុងព្រះបរមរាជវាំង ព្រះអង្គបានបញ្ជាព្រះពិស្ណុការ អោយសាងវាំងប្រសាទ និងកំផែងនគរនានាជាច្រើន។

ក្នុងឆ្នាំចរ ព.ស៦១៨ ត្រូវជាគ.ស ៧៤ ថៅចិត្តកុមារ និងមេជាងឯទៀតបានសាងធ្វើប្រាសាទ និងបូជនិយដ្ឋានអំពីថ្មដោយមានទាំងជីកបារាយ សង់ស្ពាន និងថ្នល់ផង។ តែបើតាម "ប្រជុំរឿងព្រេងខ្មែរភាគទី៥" របស់ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិតវិញ ព្រះពិស្ណុការ មិនមែនចុះមកពីឋានសួគ៌តាមបញ្ជាព្រះឥន្ទ្រាធិរាជទេ។ ព្រះពិស្ណុការជាកូនប្រុសរបស់ទេពធិតាទិពសុតាចន្ទ និង ចឹកលឹមសេងដែលរស់នៅក្រុងសៀងហៃ នៃប្រទេសចិន។ តាមរឿងព្រេងនិទាននោះ ថ្ងៃមួយនាងទិព្វសុតាចន្ទ និងទេពធិតាប្អូនអង្គទៀតបាននាំគ្នា ចុះមកលេងឋានកណ្តាល នៅចំពោះមុខផ្កាគ្រប់ពណ៌រីកចំរុះស្គុះស្គាយព្រោងព្រាត ជះក្លិនពិដោរឈ្ងុយឈ្ងប សុះសាយក្នុងសួនច្បារចឹកលឹមសេង ទេពធិតាទិព្វសុតាចន្ទ ដែលខំទប់ចិត្តអារម្មណ៍មិនបាន ក៏លូកដៃទៅលួចកាច់បេះផ្កាបានប្រាំមួយទង ដោយសារកំហុសនេះ នាងត្រូវទទួលកម្មពារវេរាចុះមករស់នៅធ្វើជាប្រពន្ធបំរើចឹកលឹមសេងចំនួន៦ឆ្នាំ គឺ

មួយទងផ្កា ស្មើនិងមួយឆ្នាំ។ ទេពធិតាបានបំរើចឹកលឹមសេងដោយគ្មានហ្មង។ មួយឆ្នាំក្រោយមក នាងប្រសូត្របានកូនប្រុសមួយ ហើយដាក់ឈ្មោះថាពិស្ណុការ។ ព្រះពិស្ណុការត្រូវបានម្តាយនាំយកទៅសិក្សារៀនសូត្រគ្រប់អស់វិជ្ជាជាងជ្រៅជ្រះនៅឋានសួគ៌។

ព្រះពិស្ណុការ ឬថៅចិត្តកុមារ បានសាងប្រាង្គប្រាសាទ ជាច្រើនថ្វាយដល់ព្រះមហាក្សត្រមានជាអាទិ ប្រាសាទបាយ័ន បាពួន ភិមានអាកាស រំលេចដោយក្បូរក្បាច់រចនាល្អប្រណិត អមទៅដោយរូបសត្វដូចជា នាគ គ្រុឌ ក្រពើ សិង្ហតោ ដំរី។ល។ ថ្ងៃមួយព្រះបាទសម្តេចទេវង្សអស្ចារ្យបានបង្គាប់អោយព្រះពិស្ណុការ រៀបចំសាងប្រាសាទមួយទៀត សំរាប់ថ្វាយដល់ព្រះកេតុមាលាប្រាសាទដ៏សែនល្អប្រណិតនេះ ថ្ងៃក្រោយមកមានឈ្មោះថា នគរវត្ត ដោយសារព្រះកេតុមាលាបានដាក់ថ្វាយ ឧទ្ទិសចំពោះព្រះពុទ្ធសាសនា។ ប្រាសាទនគរវត្តមានទំរង់ទ្រង់ទ្រាយដូចក្រោលគោសួគ៌របស់ព្រះឥន្ទ្រ ពីព្រោះកាលព្រះអង្គបានយាងទៅស្ថានត្រៃត្រឹង្ស ព្រះកេតុមាលាបានទតឃើញប្រាសាទធំៗល្អល្អះជាច្រើនមានទាំងក្រោលគោសួគ៌ផង។ ដោយហេតុព្រះអង្គមិនហ៊ានមានចិត្តលោភលន់ ប្រាថ្នាចង់បានប្រាសាទដូចព្រះឥន្ទ្រាធិរាជ ហើយដើម្បីជៀសវាងកុំអោយក្លាយជាការប្រមាថកាតទាន ដល់ចេស្តាព្រះឥន្ទ្រ ទើបបានជាព្រះកេតុមាលាទ្រង់សំរេចចិត្ត ចង់បានត្រឹមតែក្រោលគោព្រះឥន្ទ្រប៉ុណ្ណោះ។

សម្តេចទេវង្សអស្ចារ្យក្សត្រខ្មែរទី៦ សោយរាជ្យសម្បត្តិនគរកម្ពុជាបាន៧៨ឆ្នាំ ព្រះអង្គសុគតក្នុងព្រះជន១០៨វស្សាដោយជំងឺជរាពាធ។
ព្រះកេតុមាលាត្រូវឡើងសោយរាជ្យសម្បត្តិបន្តពីព្រះបិតា ពិធីអភិសេកត្រូវបានរៀបចំប្រារព្ធធ្វើយ៉ាងអធិកអធមគគ្រឹកគគ្រេងនៅថ្ងៃ ១០កើត ខែផល្គុន ឆ្នាំឆ្លូវព.ស៦២១ ត្រូវជាគ.ស៧៨ នៅវេលាម៉ោង៧ព្រឹក កាលនោះព្រះអង្គបានព្រះជន១៦វស្សា។ ព្រះកេតុមាលាជាក្សត្រខ្មែរទី៧។ ព្រះនាមព្រះអង្គជាក្សត្រគឺ ព្រះអរជ្ជពលពាសោ។ ព្រះអង្គបានគ្រប់គ្រងផែនដីដោយសន្តោសធម៌ប្រោសប្រណី និងទសពិធរាជធម៌។

ដោយព្រះអង្គមានរូបឆោមលោមពណ៌ សម្ផស្សឆើតឆាយលើសបុរសនានា ស្ត្រីគ្រប់ទិសទី មានស្នំភីលៀងមីនុំមីនាង នាំគ្នាចោមរោមព័ទ្ធចង់ប្រតិព័ទ្ធរួមតំរេកកៀកកើយ ដាក់ស្នេហ៍មន្តអាគមធ្វើអោយព្រះអង្គឆ្កួតវង្វេងភ្លេចភាន់ភាំងស្មារតីចិត្តអារម្មណ៍ ហើយលុះទៅដោយភ្លើងតណ្ហាកាមតំរេក ស្រវឹងវក់វី សប្បាយភ្លើតភ្លើនត្រេកត្រអាល លែងមានវិចារណញ្ញាណដែលមានសតិសម្បជញ្ញៈ ភ្លេចអស់ត្រូវភ្លេចអស់ខុស ភ្លេចអស់ថាខ្លួនជាស្តេច ភ្លេចអស់អ្វីៗជាប្រជាជាតិ អ្វីដែលជាផលប្រយោជន៍នគរ ភ្លេចអស់អ្វីជាសីលធម៌ ភ្លេចអស់អ្វីជាទសពិធរាជធម៌ ភ្លេចអស់ព្រះពុទ្ធសាសនា។ ព្រះកេតុមាលាឆ្កួតវង្វេងវង្វាន់បាត់ស្មារតីក្នុងរយៈពេលមួយឆ្នាំ។

បើតាមពង្សាវតារវត្តទឹកវិល ការឆ្កួតវង្វេងលប់សតិរបស់ព្រះបាទកេតុមាលា បណ្តាលមកអំពីការដាក់ស្នេហ៍ស្នូក ធ្វើមន្តវិជ្ជាការរបស់ម្ចាស់ក្សត្រីសោយសមន្តា បុត្រីស្តេចប្រទេសលាវនៅទីក្រុងវៀងច័ន្ទ ដែលមានស្រីស្នំពីរនាក់ឈ្មោះកែវថង និង កែវពេជ្រ ចូលដៃជើងរួមគំនិតជាមួយផង[1]។

ឧប្បត្តិហេតុនេះ បានធ្វើអោយក្តៅទៅអសនៈព្រះឥន្ទ្រាធិរាជ ធ្វើអោយព្រះអង្គក្រហល់ក្រហាយគង់នៅស្ងៀមស្ងាត់មិនកើតព្រះអង្គក៏បើកទិព្វចក្ខុក្រលេកមើលមក ឃើញច្បាស់ប្រត្យក្សថាបុត្រព្រះអង្គ ព្រះកេតុមាលា បានដើរឃ្លៀងឃ្លាតចាកចេញពីគន្លងធម្មវិន័យ និងក្បួនតំរាការតព្វកិច្ចជាស្តេចផែនដី។ ក្នុងគ្រាអាសន្ននេះ ព្រះឥន្ទ្របានចាត់ព្រះវិស្សុកម្មទេវបុត្រ អោយទៅនិមន្តព្រះអានន្ត និងព្រះសង្ឃប្រាំពីរអង្គទៀត នៅកោះសេរីលង្ការ ដែលមានវិជ្ជាខ្ពង់ខ្ពស់ខ្លាំងពូកែទៅមហានគរ ចំណែកព្រះឥន្ទ្រខ្លួនឯងវិញ ព្រះអង្គទៅសុំយាងព្រះព្រហ្មអោយចុះមកជួយដែរ។

យាងចុះមកដល់ទឹកដីមហានគរកាលណា ព្រះឥន្ទ្រាធិរាជក៏ចាប់ផ្តើមរៀបចំធ្វើពិធីអភិសេក ព្រះកេតុមាលាជាថ្មីម្តងទៀត ព្រះរាជាភិសេកម្តងនេះ បានប្រព្រឹត្តទៅក្នុងបរិយាកាស យាងសែនធំអ៊ឹកធឹកឧត្តុង្គឧត្តមអស្ចារ្យ ដោយមានទេវតា ទេពធិតា ទេវបុត្រពីគ្រប់ទិសទីយាងចុះមកចូលរួមក្នុងពិធីបុណ្យជាកិត្តិយស។

ដំបូងព្រះព្រហ្ម និង ព្រះឥន្ទ្រ សូត្រស្វាធ្យាយធម្មទេសនាថ្វាយព្រះពរ ស្រោចស្រព និង ស្រង់ទឹកមន្តលើព្រះកេស និងរូបរាងកាយព្រះកេតុមាលា ដើម្បីដេញកំចាត់អស់មន្តអាគមស្នេហ៍ស្នូកទាំងប៉ុន្មាន ដែលមានជោគជាំនៅក្នុងខ្លួនព្រះអង្គ ព្រមទាំង

ប្រសិទ្ធិពរជ័យអោយបានសុខសេរីមង្គលឡើងវិញ។ បន្ទាប់មកព្រះឥន្ទ្រាធិរាជ ព្រះព្រហ្ម និងព្រះសង្ឃឯទៀតនាំគ្នាប្រជុំនិយាយទូន្មានប្រដៅប្រដៅផ្តាំផ្ញើដល់ព្រះកេតុមាលា អោយចេះស្គាល់យល់អំពីធម្មវិន័យ ក្នុងមាគាព្រះពុទ្ធសាសនា។ បន្តមកព្រះឥន្ទ្រាធិរាជ ធ្វើពិធីស្រង់ទឹកអភិសេកព្រះកេតុមាលាជាព្រះមហាក្សត្រខ្មែរជាថ្មីតាមប្រពៃណី។ គឺ នៅវេលាម៉ោង៩ព្រឹក ថ្ងៃ ១១កើត ខែពិសាខ ឆ្នាំជូត ព.ស៦២៣ ត្រូវជា គ.ស៨០។ ពិធីអភិសេកដោយព្រះ ឥន្ទ្រាធិរាជ ត្រូវបានគេដាក់ឈ្មោះថា ព្រះឥន្ទ្រភិសេក។ ដូច្នេះហើយ ចាប់ពីថ្ងៃនោះមក ទីក្រុងមហានគរមានឈ្មោះថា ឥន្ទិប័ត្តបូរី។

គ្រានោះ ព្រះឥន្ទ្រាធិរាជទ្រង់ព្រះតំរិះគិតឈ្វេងយល់ឃើញថា បើប្រគល់អំណាចនគរមួយទាំងមូលទៅអោយស្តេចតែមួយអង្គឯង ឬមនុស្សម្នាក់គត់ ហើយបើស្តេចអង្គនោះ ឬមនុស្សនោះបែរជាប៉ោលែឆ្គួតវង្វេងស្រវឹង អំណាច បុណ្យសក្តិ លុយកាក់សម្បត្តិទ្រព្យ ស្រាស្រី ល្បែងអំពើពាលា មិនស្គាល់ខុសស្គាល់ត្រូវ យកអាក្រក់ជាល្អយកល្អជាអាក្រក់ គិតតែសប្បាយត្រេកត្រអាលភ្លើតភ្លើន គ្មានសីលធម៌គ្មានសតិសម្បជញ្ញៈ គ្មានទសពិធរាជធម៌ មិនយកចិត្តទុកដាក់ មិនស្គាល់អំពីផលប្រយោជន៍អាយុជីវិតជាតិ នោះប្រជាពលរដ្ឋតូចធំ និងនគរមុខតែជួបប្រទះមហន្តរាយ គ្រោះថ្នាក់កំណាចកាចចង្រៃ វិនាសរលាយរលត់សាបសូន្យជិវិតជាមិនខាន។ ទ្រង់យល់ដូច្នេះហើយ ទើបព្រះឥន្ទ្រាធិរាជ ព្រះអង្គកំនត់តែងតាំងអោយមានក្រុមប្រឹក្សាមួយសំរាប់ជួយធ្វើការអមស្តេច។ ក្នុងគណៈក្រុមប្រឹក្សាស្តេចនេះមាន

1. ១ - គណៈសង្ឃ ៧អង្គ ដែលមានឋានៈខ្ពង់ខ្ពស់ ហើយដែលត្រូវជ្រើសតាំងឡើងដោយព្រះអានន្ត
2. ២ - ព្រហ្មបាគូរ ៧រូប តែងតាំងដោយព្រះព្រហ្ម ដែលមានមុខនាទីចាត់ចែងធ្វើពិធីបុណ្យផ្សេងៗ តាមប្រពៃណីសាសនាក្នុងព្រះនគរ
3. ៣ - ព្រាហ្មណ៍ ហោរាសាស្រ្តម្នាក់ ជាតំនាងព្រះឥន្ទ្រ សំរាប់ទស្សន៍ទាយព្យាករ មើលដំណើរនគរ
4. ៤ - រដ្ឋមន្ត្រី ៧នាក់ សំរាប់ចាំជួយនែនាំ រក្សា និង ការពារព្រះមហាក្សត្រ ចៅហ្វា ទល្លហ ដែលមានឋានៈធំជាងគេបំផុត ចៅពញាយ មរាជ ចៅពញាក្រលាហោម, ចៅពញាចក្រី, ចៅពញាវាំង,ចៅពញាមហាមន្ត្រី និង ចៅពញាមហាទេព

មិនតែប៉ុណ្ណោះ ដើម្បីអោយបានឆាប់ដឹង ឆាប់បានយល់អំពីហេតុការណ៍ផ្សេងៗដែលនិងកើតមានឡើង ព្រះឥន្ទ្រាធិរាជ ព្រះអង្គបានសុំអោយព្រះមហាអានន្ត កំរិតកំណត់ទឹកកន្លែងសំខាន់មួយ ទុកសំរាប់កន្លែងមើលប្រផ្នូលនគរ ព្រះអង្គអានន្ត បាននិមន្តទៅភ្នំបាណន់ រៀបចំធ្វើអោយមានស្រះទឹកបី មួយសំរាប់ព្រះមហាក្សត្រ មួយសំរាប់នាម៉ឺនមុខមន្ត្រី និងមួយទៀតសំរាប់ប្រជានុរាស្ត្រ គឺទុកធ្វើជាឧបករណ៍មើលប្រផ្នូលដល់ដំណើរវិវត្តនគរ រៀងរាល់ឆ្នាំក្រុមបុរោហិត ត្រូវតែដួសទឹកក្នុងស្រះទាំងបីយកទៅដាក់ជិតជាប់និងព្រះខ័នរាជរតនមង្គល ដើម្បីសង្កេតមើលប្រផ្នូលទឹក

១ -ទឹកក្នុងស្រះសំរាប់មហាក្សត្រ៖
- បើទឹកត្រូវរីងស្ងួត នោះព្រះមហាក្សត្រ នឹងត្រូវអស់ព្រះជន្ម,
- បើទឹកនោះចោលក្លិនមិនល្អនោះ នឹងកើតមានចំបាំងក្នុងនគរ,
- បើទឹកក្នុងស្រះនោះល្អក់កខ្វក់ខ្វល់ នោះជងឺរោគាពាធ នឹងកើតពាសពេញនគរ, ហើយបើទឹកនោះធុំក្លិនស្អុយអសោច នោះនៅក្នុងនគរនិងមានភ័យអន្តរាយ កើតមានរាំងស្ងួតមានទុរ្ភិក្ស និង មានចោរលួចប្លន់កាប់សំលាប់។

២ -ទឹកក្នុងស្រះនាម៉ឺនមុខមន្ត្រី៖
- បើទឹកត្រូវរីងស្ងួត នោះនាម៉ឺនមុខមន្ត្រីត្រូវអស់បុណ្យបារមី លែងមានសមត្ថភាពទៀតហើយ,
- បើទឹកនោះចោលក្លិនអាក្រក់ ល្អក់ខ្វល់នោះ នាយករដ្ឋមន្ត្រី និង មន្ត្រីតូចធំទាំងឡាយខ្វល់ខ្វាយពិបាកចិត្ត, បែកបាក់សាមគ្គីឈ្លោះប្រកែកគ្នា
- ប្រសិនបើទឹកនោះ ថ្លាល្អត្រចង់ទេ នោះនាយករដ្ឋមន្ត្រី និង នាម៉ឺនឯទៀត បានសុខសប្បាយជាធម្មតា

៣ -ទឹកក្នុងស្រះប្រជានុរាស្ត្រ៖
- បើទឹកក្នុងស្រះរីងស្ងួត នោះប្រជាពលរដ្ឋ នឹងត្រូវស្លាប់ពាសពេញ,
- បើទឹកនោះឡើងល្អក់ ពេលនោះប្រជានុរាស្ត្រ នឹងរងទុក្ខវេទនា ត្រូវព្រាត់ប្រាស់ប្តីប្រពន្ធកូនចៅ,

- ប្រសិនបើទឹកនោះ ផុំក្លិនអាក្រក់ស្អុយអសោចឆ្អេះឆ្អាប នោះប្រជារាស្ត្រ មុខជានឹងជួបការរីងរាំងស្ងួត គ្មានភ្លៀង ជួបនឹងចោរហោរយល្ងួចប្លន់កាប់សំលាប់ និងមានឧក្រិដ្ឋកម្មជាមិនខាន។

ដូច្នេះហើយ ទើបបានជាមានស្រះទឹកទាំងបីនោះជាប់ឈ្មោះតមក ជាភ្នំព្រះអានន្ត បន្ទាប់មកក្លាយជាភ្នំបានន្ត ហើយរហូតដល់សព្វថ្ងៃ ឈ្មោះក៏ប្រែទៅជា ភ្នំបាណន់ដែលស្ថិតនៅខេត្តបាត់ដំបង។

ក្នុងកិច្ចការរៀបចំទឹកដីខ្មែរ អោយល្អប្រពៃ ព្រះឥន្ទ្រាធិរាជ ព្រះអង្គទ្រង់បានបញ្ជាអោយស្លលោហធាតុធ្វើដាវជ័យសេរីមង្គល [1] ដែល ត្រូវតំកល់ទុកដោយក្រុមបុរោហិត ទន្ទឹមគ្នាជាមួយនិងបញ្ចក្សត្រ[2]ក្នុងប្រសាទមួយដាច់ដោយឡែកក្នុងព្រះមហានគរ។

---

[1]ព្រះនាងសយសមន្ទា ត្រូវធ្លាក់ឋានៈទៅជាស្រីស្នំចុងផុតក្រោយគេទាំងអស់ ព្រះនាងបានចូលទីវង្គតដោយសាក្តីទុក្ខព្រួយ រីងរៃ។ ចំណែកឯពួកមីនុំមីនាង កែវថង និងកែវពេជ្រវិញត្រូវទទូលខ្លួនទៅជាទាសាទាសី ធ្វើការបំរើនៅឯជើងក្រានបាយ។

[2] ដាវបួនទៀតត្រូវបានលូធ្វើដែរ ហើយត្រូវបានព្រះឥន្ទ្រប្រគល់អោយព្រហ្មជ័យយកទៅទុកថែរក្សានៅឯភូមិប្រាសាទ ក្នុងខេត្តបារាយ។ ចំពោះពង្សាវតារវត្តទឹកវិល គឺជាលំពែងទេ ដែលព្រះឥន្ទ្រាធិរាជបានបង្គាប់អោយធ្វើ។ លំពែងទាំង៤ ត្រូវចែកទៅអោយស្តេចក្រាញ់ទាំង៤ នៅទ្រាំង ត្បូងឃ្មុំ បាភ្នំ និងភ្នំកំពុងស្វាយកាន់កាប់ថែរក្សា។ កាំបិតស្តាំ និងកាំបិតឆ្វេង ពីរទៀត ក៏ត្រូវបានស្លធ្វើដែរ។ កាំបិតស្តាំត្រូវយកទៅតំកល់ទុក ឯខេត្តពោធិសាត់ កាំបិតឆ្វេងត្រូវយកទៅតំកល់ទុកឯខេត្តជើងព្រៃ។

[3] ក្នុងបញ្ចក្សត្រ ឬ ប្រដាប់ប្រដារសំរាប់សំគាល់ស្តេចទាំង៥ជំពូកនោះ មានជាអាទិ ព្រះខនរាជ រតនមង្គលសព្រហ្មណ៍មាស, គ្រឿងសក្ការៈបូជារបៀបព្រហ្មញ្ញសាសនា រូបសំនាកតំនាងព្រះពុទ្ធទាំង៥ព្រះអង្គ ព្រមទាំងចំលាក់ព្រះកំចាយនៈ, និងរូបសំនាកព្រះអាទិទេពទាំង៣៥អង្គទៀត។